

i . . . nieuniknionych słabostek. Korzeniowski przedstawia tutaj w satyrycznym świetle stosunki rodzinne dworku ziemiańskiego, który w ujęciu nie tylko Mickiewicza miał być w tych czasach „centrum polszczyzny”...

Mimo pozorów czułości i troskliwości rodzinnej stryjeczne siostry Majora czyhają tylko na jego majątek i spadek po nim. W poczuciu swego osamotnienia Major radby się pozbyć swego starokawalerstwa, co mu się nie udaje, znajdzie natomiast prawdziwie kochającą go i oddaną mu rodzinę.

Major Kątownicz — właściwy bohater komedii, przy wszystkich swoich tradycyjnych cnotach i poczciwości ocenia jednak z czysto materialnej strony „fortunkę, jaką mu bóg dał” (zapominając o pracy pańszczyźnianej chłopów, którzy się na nią złożyli) i staje się ona w jego rachubach tą wartością, za którą niejako ma zamiar zdobyć swój ideał niewieści.

Podobnie jak w komedii XVIII w. służba tutaj ma więcej rozumu od swoich panów, którzy „widzą, co jest za lasem, a nie widzą tego, co jest pod nosem”. Nawet w tej błahej w gruncie rzeczy komedii Korzeniowski podtrzymuje tradycje demokratyczne wieku oświecenia, stając po stronie tych, co nie mieli możliwości uczenia się w szkołach, lecz których życie nauczyło więcej niż ich uczonych i przeżytych chlebobawców.

Korzeniowski nie ma takiego talentu i werwy komicznej jak Fredro, lecz wśród posuchy literackiej połowy w. XIX w kraju podtrzymał upadającą tradycję komedii polskiej, przepajając ją postępowymi ideami swego wieku.

PAŃSTWOWE TEATRY DOLNOŚLĄSKIE

DYREKCJA W JELENIEJ GÓRZE

Dyrektor:
ANTONI BILICZAK

Kierownik artystyczny:
ZUZANNA ŁOZIŃSKA

Józef Korzeniowski

„Stary kawaler”

Komedia w 4-ch aktach

Adaptacja Władysława Surzyńskiego

108

Prez. 3. IX. 52

R O K 1 9 5 2

OSOBY:

Anastazy Kątowicz, były major — Stanisław Posiadłowski
 Doktor Bańkowski, sąsiad i przyjaciel majora . . — Olgierd Radwan
 Jagnicki, pełnomocnik majora, były wachmistrz . — Marian Bogusławski
 stryjeczne siostry majora
 Podsędkowa Gryzmolska } — Maria Wnorowska
 Agnieszka Kątowiczówna } — Emilia Ziolkowska
 Julia — Janina Krokowska
 Marcin, stary żołnierz, ordynans majora — Jan Piątkowski
 Józefowa Ładowska, gospodyni majora . . . — Alicja Sobierajowa
 Walery — Szymczyk Stanisław

Reżyseria:
 Marian Bogusławski

Dekoracje:
 Anna Szeliga

Kierownictwo literackie: Jan Nepomucen Miller

„Stary kawaler”

Gdy Aleksander Fredro, zrażony nieprzychylną krytyką, zamilkł i przestał ogłaszać swoje komedie, od r. 1840 berło komediopisarza objął po nim powieściopisarz i dramaturg — Józef Korzeniowski. Swoistą cechą Korzeniowskiego jest poszukiwanie tematów, związanych ściśle z życiem ówczesnym, większa od Fredry wrażliwość na zagadnienia chwili, dążność do wyjścia poza obwy typowe, poszukiwanie charakterystyczności i zdrowa tendencja społeczna. Słowo pisarza mniej się iskrzyło dowcipem, z upodobaniem natomiast uprawiał komizm sytuacyjny.

Korzeniowski jako pilny obserwator przemian gospodarczych i społecznych swych czasów ośmiesza i piętnuje pewne sfery arystokracji polskiej, odsłaniając ich drapieżny egoizm, przelicytowany w swojej bezwzględności wszystkie przysłowione spekulacje (w komedii „Żydzi”).

Stając się piewcą cnót małych ludzi codziennych przynosi widza czasem do środowiska drobnomieszkańskiego, co wtedy było niemałą nowością.

Z trzydziestu jeden ogłoszonych drukiem jego komedii za wybitniejsze należy uznać „Żydzi”, „Panna mążatka”, „Wąsy i peruka”. „Stary kawaler”, wystawiony obecnie w naszym teatrze, nie cieszył się taką wziętością jak wymienione przed chwilą sztuki.

Podobnie jak u Fredry starzy wojskowi występują tu w aureoli wszystkich tradycyjnych cnót żołnierskich